SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:1986

av Mirja Räihä och Per-Arne Håkansson (båda S)

Upphovsrättsliga intäkter

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att artister och musiker får en rimlig del av de värden som streamningsekonomin genererar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

För många musikskapare är upphovsrättsliga intäkter, det vill säga intäkter som genereras vid spridningen av deras verk och prestationer, en viktig inkomstkälla. Med den digitala tidsåldern utmanas upphovsrätten ständigt av bland annat nya digitala affärsmodeller och stora internationella aktörer.

De stora aktörerna har en dominerande ställning på marknaden och ställer ultimatum på avtalsvillkor där de nya affärsmodellerna exempelvis kan innebära totala utköp av musikskaparnas rättigheter för ett lågt engångsbelopp. Tekniken fortsätter att utvecklas i snabb takt, marknaden ändras och maktförhållandena förskjuts genom att gå från musikskaparna till musikplattformar och musikbolag.

Musik har aldrig varit så lättillgängligt som den är idag. Mer än 90 procent av all musikförsäljning består idag av digital försäljning och framför allt genom streamning av musik på olika digitala plattformar. Kostnader som tidigare existerat med anledning av pressning, distribution, lager och transport har försvunnit. Trots dessa förutsättningar

har ersättningen till musikskaparna aldrig varit så låg som den är idag. Som exempel kan nämnas att en miljon streamningar på Spotify kan ge så lite som 750 kronor till dem som har gjort låten.

Royalty är vidare ett privilegium som inte heller normalt tillfaller medverkande musiker. Dessa musiker får en låg engångsersättning i utbyte mot att deras prestation överlåts till bolaget samtidigt som det förutsätts att bolaget erhåller en obegränsad nyttjanderätt av deras prestation för all framtid – utan att musikern har rätt till någon som helst royalty. Därför är det aktuellt att se över hur nuvarande lagstiftning kan uppdateras utifrån dagens förhållanden och leda till en mer rättvis fördelning av de digitala intäkterna.

Incitamentet till att skapa musik minskar i samma takt som det blir svårare för musikskapare att försörja sig. En lösning skulle kunna vara att se över möjligheterna att införa en oavvislig ersättningsrätt. En sådan ersättningsrätt skulle kunna betalas av den tjänst som tillgängliggör ljudupptagningen och samlas in och fördelas av en kollektiv förvaltningsorganisation, vilket för de utövande konstnärernas del i Sverige är SAMI.

Idag är det lätt för musikskapare att självmant både skapa och ge ut musikaliska verk direkt från hemmet. Många musikskapare och utövande konstnärer gör detta och ingår avtal med musikbolag utan att ens ha kännedom om vilka rättigheter de har och vad deras värde är. I värsta fall pressas musiker till friköp som leder till att de helt går miste om alla framtida inkomster verket genererar.

Det är viktigt att musikskaparna får information om och lär sig vilka rättigheter de har samt vilket värde deras verk genererar. Dagens teknik skulle kunna medföra att den ekonomiska ersättning som ett verk genererar kan fördelas utifrån den faktiska användningen.

De digitala streamningsplattformarna använder sig idag av en marknadsandelsbaserad ersättningsmodell där pengarna fördelas procentuellt mellan det totala antalet lyssningar. Denna ersättningsmodell gynnar stora mainstreamartister på bekostnad av mindre etablerade artister samt gör det lukrativt att köpa streams och sätta upp ”stream farms” där hundratals konton spelar en viss låt upprepat. Därför finns det ett behov av att se över möjligheterna att tillämpa en användarcentrerad ersättningsmodell där ersättningen utgår ifrån det individuella kontot. Ersättningarna från varje månadsabonnent delas då mellan de artister som prenumeranten lyssnat till. En användarcentrerad modell skulle kunna motverka en orättvis inkomstfördelning,

motverka streamningsfusk samt ge möjlighet för konsumenten att styra vart pengarna går.

Mirja Räihä (S) *Per-Arne Håkansson (S)*